

*Erica Vassiliou,
eigenares van The
Gym, een hip restau-
rant annex bar annex
galerie in Nicosia.*

**Journalisten - en echtgenoten -
Rick Nieman en Sacha de Boer bezoeken
het eiland dat al jaren in tweeën is verdeeld
en ontdekken er een nieuw vuur.**

DE OPLEEVING VAN Cyprus

**TEKST: RICK NIEMAN
FOTOGRAFIE: SACHA DE BOER**

Op de stoep waar het hippe cafétje zou moeten zijn, zit een jonge man in een zwart T-shirt met de tekst 'Against modern football'. Op zijn armen tatoeages, in zijn oor een kleine diamant. Met een twinkeling in z'n donkerbruine ogen kijkt hij mij aan. 'Dat hangt ervan af,' zegt hij. Terwijl mijn vraag simpel genoeg was: 'Ben je open?' Dan staat hij op en geeft mij een hand. 'Stavros. Voor jou ben ik open. Koffie?'

Terwijl Stavros in een traditioneel koperen kannetje een Cypriotische koffie maakt – zwart, sterk, paar scheppen suiker, droesem onderin niet opdrinken! –, vertelt hij. 'Vijf jaar geleden was hier niets. Dit hele gebied rond de bufferzone tussen het Griekse en het Turkse deel was verlaten. Ik was de eerste die hier een kroegje begon. Nu is de hele straat opgeknapt.' Hij grinnikt. 'Eigenlijk jammer. Vroeger vond ik het mooier, met overal graffiti en vervallen huizen.'

Fotograaf – en echtgenote – Sacha de Boer en ik bezoeken Nicosia, 'de laatste verdeelde hoofdstad van Europa'. Hoewel het meer dan veertig jaar geleden is dat Turkije Cyprus binnenviel en een derde deel van het eiland bezette, loopt de grens nog steeds dwars door de hoofdstad. De belangrijkste winkelstraat van Nicosia, Ledrastraat, eindigt abrupt in een grensovergang, met wachthuisjes en douaniers. Als je ergens nietsvermoedend een

hoek omslaat, sta je ineens voor een afscheiding van blauw-wit geschilderde, met beton volgegaten olievaten. Of loopt de weg dood tegen een metershoge muur met daarop rollen verroest prikkeldraad. In een volgende straat staat een wachthokje met daarin een verveeld kijkende, maar zwaarbewapende soldaat. Boven hem wapperen de Cypriotische en Griekse vlag, achter hem ligt honderd meter onbewoond niemandsland. De imposante gevels verraden dat daar ooit de notabelen woonden, maar in de kozijnen zitten allang geen ramen meer, de straten zijn overwoekerd met onkruid en uit de ingestorte daken groeien bomen. Aan de andere kant van de verlaten – en verboden – zone wappert de Turkse vlag.

Het is inmiddels meer dan een kwart eeuw geleden dat de Berlijnse muur viel, maar de hoofdstad van Cyprus – een onafhankelijk land dat volwaardig lid is van de Europese Unie – is nog steeds in tweeën verdeeld. Dat de Turkse troepen precies hier halt hielden was geen toeval. Na de onafhankelijkheid van Cyprus in 1960 (van Groot-Brittannië) ontstonden er spanningen tussen de Griekse en Turkse bevolkingsgroepen. In 1964 trok de Britse major-generaal Peter Young, belast met het bewaren van de vrede, met een groen potlood een streep op de kaart om de twee groepen uit elkaar te houden. Vanaf dat moment werd het eiland gescheiden door de 'Groene Lijn'. Nadat er onder de Grieks-Cyprioten een burgeroor-

log uitbrak – uitgelokt door het dictatoriale generaalsregime in Athene – viel Turkije in 1974 het eiland binnen, onder het mom de Turkse minderheid te beschermen. Tot op de dag van vandaag bezetten de Turken de hele noord-oost punt, tot aan de Groene Lijn in de hoofdstad.

TIENTALLEN JAREN meden de inwoners van Grieks-Nicosia de oude stad binnen de eeuwenoude Venetiaanse vestigingsmuren. Ze wilden niet worden geconfronteerd met de zichtbare gevolgen van de verdeling van hun land. Het gebied raakte in verval; het zaken- en uitgaansleven verplaatste zich naar de moderne buiten-

Een vlieger hangt boven Hala Sultan Tekke, een van de belangrijkste heiligdommen voor moslims, net buiten havenstad Larnaca.

wijken. Maar sinds een paar jaar is er sprake van een omgekeerde beweging en leeft de oude stad helemaal op.

'Ik kom hier pas sinds kort weer,' vertelt bankier Dimitri Sparsis. Ik ken Dimitri uit Amsterdam, waar hij in de jaren '90 woonde. We dineren in The Gym, een restaurant in de voorheen verwaarloosde Onasagoroustraat. Het zou in New York niet misstaan, met z'n opengewerkte bakstenen muren, stoere stalen balken en modern-industriële inrichting. 'Vanwege de bufferzone lieten Cyprioten het oude centrum links liggen,' vertelt Dimitri. 'Maar dat veranderde door de economische crisis. De chique winkels en restaurants in de moderne stad kregen het moeilijk, en hier waren de huizenprijzen en huren nog absurd laag.'

De eigenares van The Gym, Erica Vassiliou, lijkt zo van de catwalk te zijn gelopen. Designerkleding, piercing in haar neus. Na twintig jaar een populair koffietentje te hebben gerund in het nieuwe deel van Nicosia kocht ze hier het pand van een tapijthandelaar, en begon een nieuw restaurant. Op de menukaart staan gerechten als linguine met rivierkreeft, en cocktails als de Penicillin: whisky met honing en gerookte gembersiroop. Op de achtergrond klinkt jazzy loungemuziek.

DE VOLGENDE OCHTEND bezoeken Sacha en ik de wijk Chrysaliniotissa, pal aan de bufferzone in het oostelijke deel van Nicosia. In autoloze straten staan vervallen oude panden naast prachtig gerestaureerde woningen. Met dank aan de Europese Unie, dat geld doneert aan het Nicosia Master Plan, bedoeld om de stad in zijn voormalige luister te herstellen.

Als Sacha achter een van de vele buurtkatten aanloopt om een foto te maken, schiet het beest een woonhuis in. In de deuropening verschijnt een onberispelijk geklede heer. Graham Colville blijkt een gepensioneerde Canadese journalist, die na zijn carrière in

Linksonder: De groenteboer op leeftijd komt zijn spullen afleveren bij de taverne van het dorp Arsos. Boven: Olievaten, muren met kogelgaten en manshoge gaten herinneren aan de frontlinie.

het Midden-Oosten in Cyprus is blijven hangen. Hij nodigt ons uit zijn huis te bekijken. Dan zegt Graham: 'Kom, ik laat je mijn achtertuin zien.' We lopen door het hoge gras, langs de grens. Hij stopt bij een witmarmeren plaquette. Op deze plek is in 1983 een wachtlopende Grieks-Cypriotische soldaat neergeschoten door een Turkse sluipschutter. 'Zo komt de recente geschiedenis wel heel dichtbij, niet?' zegt Graham.

Als ik afscheid neem, wijst hij op zijn katten. 'Die glippen de hele tijd door de gaten in muur, hen kan het niet schelen in welk deel ze zijn.'

Aan het eind van de straat is een ongebruikte grenspost. Het wachtpostje is niet bezet, dus ik loop nieuwsgierig tussen de olievaten door, en sta ineens midden in de bufferzone. Het doet denken aan de set van een oorlogsfilm. Op de grond verdwaalde granaathulzen, in de gevel van een voormalig politiebureau tientallen kogelgaten. Alleen de vrolijk kwetterende vogels doorbreken de stilte. Dan roept een militair: 'Please leave. U mag hier niet zijn.'

Sacha en ik worden gegrepen door de onwerkelijke sfeer rond de bufferzone. Als we de deur van een vervallen pand vlak bij de voormalige frontlinie op een kier zien staan, glippen we stiekem naar binnen. In de muren tussen de verschillende huizen blijken manshoge gaten geslagen te zijn, waardoor we honderden meters kunnen lopen, van pand naar pand. En ineens staan we naast geschutposities, beschermd door opgestapelde zandzakken en geïmproviseerde golfplaten daken. Om de zoveel meter zijn er schietgaten uitgehakt, waardoor we de bufferzone kunnen zien, en de versterkingen aan de Turkse zijde. Terwijl Sacha fotografeert, probeer ik me te verplaatsen in hoe jonge soldaten hier felle gevechten voerden. Het kost me geen enkele moeite, want het is alsof de wapenstilstand gisteren werd afgekondigd en de militairen hun wapens hebben opgepakt en zijn vertrokken, zo ongeschonden ligt alles er bij.

Diep onder de indruk komen we weer buiten. Nog geen honderd meter verderop ligt Symbols, een hippe kroeg met Piet Hein Eek-achtige tafels en grote filmlampen. We bestellen een biertje van een lokale microbrouwerij. Als we de jonge meiden achter de bar foto's laten zien die we net gemaakt hebben, zijn ze stomverbaasd.

'Is dat hier tegenover? Echt?' Zoals mijn vriend Dimitri zei: 'De jonge generatie heeft niets met de oorlog. Ze hebben geen ouderlijk huis of land verloren, ze kennen niemand die gesneuveld is. Daarom is in de nabije toekomst hopelijk een oplossing mogelijk. Dat zou goed zijn, want het conflict kost ons nu veel energie, die we beter voor andere dingen kunnen gebruiken.'

Die oplossing zou wel eens heel dichtbij kunnen zijn. De huidige leiders van de twee bevolkingsgroepen, de Grieks-Cypriotische president Nicos Anastasiades en de leider van de Turken, Mustafa Akinci, kunnen het zo goed met elkaar vinden dat ze eind vorig jaar een gezamenlijke kerstboodschap opnamen in elkaars taal. Er lijkt schot te zitten in de onderhandelingen over de hereniging van het eiland, hoewel er nog een aantal moeilijke vraagstukken moet worden opgelost. Wat te doen bijvoorbeeld met de bezittingen in het Turkse noorden die door hun voormalige Griekse eigenaren worden geclaimd? Maar volgens de meest optimistische volgers van de Cypriotische kwestie zou nog dit jaar, 2016, een deal mogelijk zijn.

Natuurlijk steek ik met Sacha ook over naar het Turkse deel van Nicosia. De Grieks-Cypriotische politiemannen wuiven ons door: zij erkennen deze grens niet, dus willen onze paspoorten niet eens zien. Aan de Turkse zijde is wel een serieuze grenspost opgetrokken, met moderne apparatuur om paspoorten te scannen. Turks-Cyprus noemt zichzelf een republiek, maar het enige land dat die republiek erkent is Turkije. Eenmaal door loop ik langs rijen winkels met namaakhorloges en goedkope campingsmokings. Wel de moeite waard is de Büyüç Han, een 16de-eeuwse karavanserai waar in de Ottomaanse tijd handelsreizigers elkaar ontmoetten. Nu kun je op de open binnenplaats een biertje drinken. Er hangt een landerige sfeer.

NA TWEE DAGEN trekken we het binnenland in. De meeste toeristen komen naar Cyprus voor zon en zee: wij willen ook het 'andere' Cyprus zien. Als we het Troödosgebergte binnenrijden, zie ik in de berm bloeiende brem en wilde venkel. Verderop boomgaarden vol sinaasappels en citroenen, indrukwekkend oude olijfbomen, rijen cipressen en wat verdwaalde palmbomen. Een enkele wolk trekt door de blauwe lucht, tientallen zwaluwen maken duikvluchten tot pal boven de grond, op jacht naar insecten.

Onderweg vertelt gids Christina over de rijke geschiedenis van Cyprus. Hoe het eiland bezet is geweest door Egyptenaren, Perzen, Romeinen, Byzantijnen, kruisvaarders, Franse koningen, Venetianen, Ottomanen en Britten, die allemaal hun sporen hebben nagelaten. Dankzij die laatste heersers, 'komen Cyprioten altijd op tijd en werken ze harder', lacht Christina. En we praten over de keuken, want waar wij ook komen staat de tafel binnen mum van tijd vol. Een Cypriotische maaltijd wordt geserveerd in de vorm van *meze*, kleine hapjes die allemaal tegelijk worden neergezet. 'Wij hebben een gezegde,' krijg ik later te horen. 'Niet de maag moet vol, maar het oog.'

Maar de inheemse gerechten zijn zo lekker, dat het moeilijk is de maag niet vol te krijgen. De gegrilde *halloumi*-kaas, gemaakt van schapen- en geitenmelk. *Kolokasi*, de wortel van een plant 'die bladeren als olifantenoren heeft', alleen op Cyprus groeit en smaakt naar zachtgekookte aardappel. Mals lamsvlees uit de *kleftiko*, een traditionele steenoven. En zoete desserts, zoals gekookte walnoot ingemaakt met carobsiroop van de Johannesbroodboom.

'Jongeren hebben geen ouderlijk huis of land verloren, ze kennen ook niemand die gesneuveld is. Hopelijk is een oplossing in de toekomst mogelijk.'

Net als in Nicosia komt de moderne tijd ook naar het binnenland. In het dorp Kalopanayiotis ontmoet ik Andreas Papayiannis, manager van het Casale Panayiotis-project. Enthousiast vertelt hij: 'Mijn baas is hier geboren, vertrok naar het buitenland en werd daar miljonair. Als hij hier op bezoek kwam, zag hij hoe het dorp leegliep. En hij besloot het te redden.' Niet alleen werd Andreas' baas de burgemeester, hij kocht steeds meer huizen op die hij omtoverde tot hotel. Er kwam een restaurant, een wijnbar en een vijftiensterrenspa. Er zijn er nu zeven gerestaureerde woningen met 4-3 kamers, verspreid over het dorp. En omdat Kalopanayiotis tegen een steile helling ligt, werd er zelfs een minikabelbaan gebouwd, om het bezoekers makkelijk te maken.

Het contrast tussen oud en nieuw komen we in het Troödosgebied vaker tegen, bijvoorbeeld bij de Grieks-orthodoxe priesters Panayotis en Nikolas vader en zoon, 81 en 48 jaar oud. Zoon Nikolas nodigt ons uit voor koffie. 'Het dorp vergrijsst, en dus is de kerk steeds leger,' vertelt hij. 'Maar de jongeren die zijn weggetrokken komen 's zomers terug, en praten dan met mij over hun problemen. Ik begrijp ze. Soms gaan we samen naar de stad, naar festivals. Ik ben gek op dansen. Ze noemen me "Father Cool!"' Als ons gesprek volgens het jongste van zijn zeven kinderen te lang duurt, trekt dat aan de grijze baard van zijn vader. We nemen hartelijk afscheid en trekken verder.

ONZE LAATSTE STOP in het binnenland heeft een Nederlands tintje. Marleen kwam tijdens haar studie in Australië Marcos Zambartas tegen, die daar wijnbouw studeerde. Ze werden verliefd, en nu is Marleen wijnmaakster op Cyprus, en moeder van de zeven maanden oude Sebastiaan. Marcos vertelt hoe zijn vader de wijnboerderij opzette, om de vergeten inheemse druivenrassen van Cyprus weer tot leven te wekken. 'In Cyprus wordt al 7000 jaar onafgebroken wijn verbouwd, langer dan waar ook ter wereld,' zegt Marcos. Maar omdat er onder de Ottomanen weinig vraag was naar wijn, en Cyprus daarna de concurrentie met nieuwe wereldwijnen uit Chili en Australië niet aankon, produceerde het eiland vooral goedkope bulkwijn. De familie Zambartas brengt daar verandering in.

We proeven de Zambartas wijnen. De witte Xynisteri lijkt op Spaanse Albariño. De stevige rosé is 'een rosé voor rodewijndrinkers', zegt Marcos. En de rode Maratheftiko doet niet onder voor een Italiaanse Amarone. 'Maratheftiko betekent "oplichter"', vertelt Marcos, 'omdat zijn ranken soms heel veel, en dan weer heel weinig druiven geven.' Zambartas wordt geschonken in de beste restaurants van Cyprus: ze hebben niets meer van doen met de goedkope bulkwijnen die je in eenvoudige tavernes krijgt voorgeschoteld.

Onze laatste avond brengen we weer door in het oude centrum van Nicosia. In het gebied rond de Agia Phaneromeni-kerk zitten de terrasjes bomvol jonge mensen. In de kerk kussen oudere kerkgoers de uitgestalde iconen. Van over de bufferzone komen vanaf een minaret flarden door van de oproep tot het vrijdaggebed. Cyprus, zo vol van geschiedenis, zo vol hoop voor de toekomst.

Rick Nieman is tv-journalist en schrijver. **Sacha de Boer** reisde eerder voor een fotoreportage voor *Traveler* naar Guatemala (*Traveler* 1-2015).

Priester Panayotis en zoon Nikolas, die ook wel 'Father Cool' wordt genoemd.

Rick Nieman en Sacha de Boer waren zeer onder de indruk van de gastvrijheid van de Cyprioten. Hier delen ze enkele persoonlijke tips.

BERG EN STAD

Eropuit

BINNENLAND

Het Troödosgebergte is prachtig, en de stadjes Arsos en Omodos zijn zeer de moeite waard. In Arsos kun je slapen in de gemoderniseerde oude appartementen van Arsorama. Eigenares Zooullaa heeft de boerderij van haar oma prachtig opgeknapt. In Taverna Agora aten wij goddelijk lamsvlees.

STADSWANDELING

Maak in Nicosia een stadswandeling in de wijk Chrysalinotissa. Volg de bordjes aan de muren en de tegels op de grond van het Nicosia Master Plan, dat laat zien welke traditionele huizen en gebouwen zijn opgeknapt met geld van de EU. De straten zijn vaak autovrij.

Geconfijte walnoot

TOERISME

Ander Cyprus

Cyprus telt een miljoen inwoners (800.000 Grieken, 200.000 Turken). Elk jaar komen er drie miljoen toeristen naar het eiland. Die verzamelen zich vooral 's zomers in de kustplaatsen Agia Napa, Larnaca, Limassol en Pafos. In het voor- en najaar is het op Cyprus vaak 20 tot 25 °C, in de bergen (tot bijna 2000 meter hoog) iets kouder. Een auto huren is uitstekend te doen: de wegen zijn goed en het Griekse deel van het eiland is in een paar uur te doorkruisen. Let op: ze rijden er links.

Facitat alis modi voluptuente nullestrumet destia none lam aut

ETEN EN DRINKEN

Culinair feestje

Zeker ook proberen: Commandaria, unieke dessertwijn die al meer dan 2000 jaar op Cyprus wordt gemaakt, van de witte Xynisteri- en de rode Mavrodruf. Richard Leeuwenhart noemde het 'wijn van de koningen, en koning van de wijnen'. Denk aan typisch Cypriotische lekkernijen als loukanikaworstjes, in rode wijn gemarineerd varkensvlees met korianderzaad; gegrilde kip- en rundvlees souvlaki's; in steenoven gebakken sesambrood, geconfijte walnoot (foto) en taramosalatadip van visseneitjes.

PRAKTISCH

De vlucht

's Zomers vliegen **Transavia** (transavia.com) en **TUIfly** (tui.nl) rechtstreeks naar Cyprus, buiten het seizoen vlieg je eerst naar Athene en dan met **Aegean Airlines** (aegeanair.com) naar Larnaca.

Alleen te boeken via **National Geographic Traveler: Natuur- en cultuurreis met Wildlife Observations Worldwide**

Exclusief: 9-daags avontuur door Ethiopië

Kleurrijk, legendarisch en adembenemend

Treed in de voetsporen van *National Geographic Traveler* en reis met Wildlife Observations Worldwide naar het kleurrijke en legendarische Ethiopië. Stijg letterlijk naar ongekende hoogten tot ruim 4000 meter boven zeeniveau en ontdek uitzonderlijke overblijfselen van de unieke Ethiopische cultuur, tijdens een onvergetelijk 9-daags avontuur. Je verblijft in topklasse accommodaties en reist met ervaren gidsen en chauffeurs.

Je reis begint met het verkennen van de Simienbergen met hun bijzondere flora en fauna, waar je van heel dichtbij kennismakert met zeldzame gelada's, de nog zeldzamere Waliasteenbok en de lammergier – een onvergetelijke ervaring. In het tweede deel bezoek je legendarische plaatsen als Gondar, Lalibela en Axum, die elk hebben gefungeerd als hoofdstad van het eens machtige Ethiopische rijk in de hoorn van Afrika.

Reisprogramma:

- DAG 1** Aankomst in Addis Ababa, overnachting in de hoofdstad
- DAG 2** Gondar en over land naar de indrukwekkende Simienbergen
- DAG 3** Simienbergen
- DAG 4** Simienbergen – Gondar, stad der kastelen
- DAG 5** Gondar – Lalibela
- DAG 6** Lalibela, stad van de rotskerken
- DAG 7** Lalibela – Axum
- DAG 8** Axum – Addis Ababa
- DAG 9** Addis Ababa inclusief stadstour en huiswaarts

Prijzen normaal seizoen februari, maart, april, sept. en okt. 2016:
 € 2.495,- p.p. in een double / twin.
 1 persoonstoeslag 250,- p.p. o.b.v. 4-sterren accommodaties
 € 2.160,- p.p. in een double / twin
 enkele 125,- p.p. o.b.v. 3-sterren accommodaties

Toeslag hoogseizoen (november, december en januari): € 85,- p.p.
 Reductie laagseizoen (mei, juni, juli & augustus): € 70,- p.p.

Meer informatie: Kijk voor meer informatie over deze reis, de accommodaties en de voorwaarden op wildlifeobservationsworldwide.com of mail Frank Wirth, frank@wildlifeobservationsworldwide.com (Engelstalig).

Inclusief: alle overnachtingen in prachtige accommodaties met ontbijt, privé transfers, vervoer met chauffeur, gidsen (allen Engels-sprekend), entreegelden, scouts in het nationaal park, ontbijt & diner, en lokale belastingen.

Exclusief: internationale- en binnenlandse vluchten, lunches, alcoholische dranken, fooien, persoonlijke uitgaven, zoals souvenirs en wasservice.

FOTO'S: HANS MONTUUR

Interesse? Ga naar wildlifeobservationsworldwide.com/traveler voor meer informatie.

